

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

5-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Ismoilov Ubaydulla Mamat o'g'li</i> OHANGARON VODIYSI AHOLISINING QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI MAFKURAVIY DUNIYO (SUYURLITEPA YODGORLIGIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR ASOSIDA)	16-26
<i>Elmurotov, Bahodir Abdugapporovich</i> KALTAMINOR MADANIYATINING GENEZISI MASALALARI	27-33
<i>Nafiddinova, Xosiyat Ravshanovna</i> OILAVIY MAROSIMLAR VA ULARNING TARIXIY ADABIYOTLARDA YORITILISHI	34-37
<i>Eshmo'minov, Ozodbek Ziyodulla o'g'li</i> DEMOGRAFIK JARAYONLARNING BORISHI: SURXON VOHASI MISOLIDA (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDINING YAQIN SHARQ VA KICHIK OSIYO DAVLATLARI BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI	42-46
<i>Маматалиева Сурайё Бобомуратовна</i> ШИША ВА ШИШАСОЗЛИК ТАРИХШУНОСЛИГИ	47-52
<i>Далакъян, Жанна Сейрановна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ РЕШЕНИЯ	53-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Эргашев, Рахматулла Хидирович, Узақов, Жамшид Норбоевич</i> ЗИЁРАТ ТУРИЗМ ТАРМОҒИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ	57-62
<i>Очилов, Фарходжон Шавкатжон ўғли</i> БАҲОЛАНГАН МАЖБУРИЯТЛАР АУДИТИДА ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ҲАМДА БАҲОЛАШ	63-71
<i>Raxmatov, Adxam Itolmasovich</i> TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH VA BANDLIGINI TA'MINLASHNING XORIJIY MAMLAKATLAR MODELLARI TAHLILI	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> BARQAROR TURIZM MARKETING STRATEGIYASI SIFATIDA	81-85
<i>Мадаминов, Инъомжон Озодович</i> КОРХОНАЛАР ИНВЕСТИЦИОН ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИ	86-93
<i>Abdusalomov, Jaxongir O'ktam o'g'li</i> TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLAR KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	94-101
<i>Кулибоев, Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИ ВА НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	102-111

Мараимова, Умида Исмаилжановна

КОРХОНА БОШҚАРУВИ АМАЛИЁТИДА МАРКЕТИНГ ДАСТУРЛАРИНИ АМАЛ ҚИЛИШИГА
БАҒИШЛАНГАН КОНЦЕПЦИЯЛАР 112-120

Askarova Sevvara Baxtiyorovna

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNING AHAMIYATI 121-125

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна

ИЛК ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ САНЪАТИДА РОМАНТИК ЙЎНАЛИШНИНГ ЭСТЕТИК
АСОСЛАРИ 126-133

Rizaev, Nodir Sobirovich

XX ASR BOSHLARIDA BUHORO JADIDLARINING IJTIMOYI- SIYOSIY QARASHLARI 134-138

Шукруллаева Гулчеҳра Насруллаевна

ЖАЗО ГЕНЕЗИСИДАГИ АХЛОҚИЙ МУҲИТ ЖАРАЁНИНИ КОНЦЕПТУАЛ ТАДБИҚ
ЭТИШНИНГ ФАЛСАФИЙ МАСАЛАЛАРИ 139-144

Shokirov Tohirjon Nurmatatovich

MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASINING VAHS MAVZULARI 145-149

Ulug'murodov Elyor Saydulloevich

GNOSEOLOGIYADA TASAVVUFİY TAJRIBANI O'RNI VA AHAMIYATI 150-154

Ganiev Sherxon Meytanboevich

HOZIRGI DAVR FANI VA FALSAFASIDA MADANIY VA MA'NAVIY-AXLOQIY TANLOVNI
NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI 155-164

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Daliev Madina Xabibullaevna, Kristian Kapone, Satibaldiyeva Nigora Alimqul qizi

TERMINOLOGIYADA TERMIN VA UNGA TENG BO'LGAN TUSHUNCHALARNING
TADQIQI 165-178

Chorieva Iroda Kurbonboevna

TARKIBIDA TIBBIYOT XODIMLARI NOMLARI BO'LGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING
TURLI HUSUSIYATIGA KO'RA TASNIFI 179-183

Sharipov, Abdulaziz Akmalovich

GID-TARJIMONLAR NUTQINING O'RGANILISH ASPEKTLARI 184-188

Urinova Tursunoy Urin kizi

LIBOS DIZAYNI VA MODASINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH DAVRLARI HAMDA
YO'LLARI 189-193

Норматова Шоира Умаровна, Абдурахманова Меҳрибон Дустмуродовна

ТИЛ ТАЪЛИМИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 194-199

Eshniyazova Maysara Beknazarovna

«SIROJUL MUSLIMIN» VA «ARBA'IN» ASARLARIDA G'OYAVIY-BADIIY TAHLILI 200-208

Nazarov, Sardor Shamurodovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILI SO'Z BIRIKMALARI STRUKTUR-SEMANTIK XUSUSIYATLARNING
QIYOSIY ASPEKTD A O'RGANILISHI 209-213

<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> RANG TURLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH: SEMANTİK VA STILISTİK	214-218
<i>Бердиева, Зулфия Сафаровна</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В НЕМЕЦКИХ СКАЗКАХ	219-223
<i>Адилова Дилором Кадировна</i> ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДАГИ ШЕЪРИЙ МАТНЛАРДА “АЁЛ” ШАХСИЙ ФАЗИЛАТЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ СЎЗЛАРНИНГ СЕМАНТИК МАЙДОНИ ТАСВИРИ	224-230
<i>Хасанова Юлдуз Мухтор қизи</i> ШАРҚ ВА ҒАРБ ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДАГИ ЭРТАКЛАРИДА “АХЛОҚ” МОТИВИНИНГ БАДИИЙ КОНЦЕПТУАЛЛАШУВИ	231-236
<i>Олимова Хуршида Вайдиллаевна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ЛАҚАБЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ИМКОНИАТЛАРИ	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> IKKINCHI TILNI EGALLASHDA AFFEKTIV OMILLARNING ROLI	244-247
<i>Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> YAXSHILIK KONSEPTINING INGLIZ MILLIY MADANIYATIDAGI AHAMIYATI	248-253
<i>Yakubov Faxriddin</i> SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> TA'LIM TERMINOLOGIYASIDAGI ANTONIMIM: TAHLIL VA PEDAGOGIK AMALIYOT UCHUN MA'LUMOTLAR	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA	265-269
<i>Amonova Dilshoda Azamatovna</i> ERTAKLARNING BOLALAR ADABIYOTIDAGI O'RNI	270-276
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INSON AQLIY QOBILIYATINI IFODALOVCHI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> O'YBEK IJODIDA BADIY KONSEPTNING VOQELANISHI	282-285
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН И СМАРТ-КОНТРАКТОВ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	286-290
<i>Турғунов Муроджон Турсунбоевич</i> “АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ	291-298

<i>Султонов Мухсинжон Муқимович</i> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ ЎЗГАЛАРНИНГ МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ	299-309
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> МЕХНАТ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУТСИЯВИЙ АСОСЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ	316-330
<i>Nurullayev Shoxrux Shuxratillayevich</i> ҚУРИЛИШ СОҲАСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА РАҚАМЛАСHTIRISH VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	331-337
<i>Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li</i> О'ЗБЕКИСТОНДА ПЛАСТИК ЧИҚИДИЛАРДАН FOYDALANISHNI CHEKLASHNING HUQUQIY MASALALARI VA HORIJ TAJRIBASI	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO'XTATIB TURISHDA AHAMIYATI	342-349
<i>Шарипов Санжар Собирович, Бозоров Азимжон Ахатович</i> ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ВАҚТИДА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ МОҲИЯТИ, АҲАМИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	350-357
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI OCHIQ MANBALAR VA ULARDAN RAQAMLI KRIMINALISTIKADA FOYDALANISH	358-366
<i>Неъматов Азизбек Ғолибжон ўғли</i> ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВДА ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВАЗИФАСИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТЛАРИ	367-373
<i>Дадабоева Дилфуза Нурматовна</i> ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ИШТИРОКИ АҲАМИЯТИ	374-378
<i>O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li</i> MUHIM RAQAMLI INFRATUZILMALARGA NISBATAN AMALGA OSHIRILADIGAN HUJUMLAR VA ULARNING OLDINI OLISH	379-383
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xudoyberganov Doniyor Yangiboy o'g'li</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOGNITIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Xikmatovich</i> OBYEKTGA YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI ORQALI TALABALARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	389-393

<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon oqli</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI KOMPYUTER GRAFIKASI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	394-398
<i>Zakirova Zulhumor Zoirjonovna</i> МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ОЛИШ ШАКЛИ СИФАТИДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ ОШИРИШДА ЎҚИТУВЧИ САВОЛ ЖАВОБЛАРИНИ ЎРНИ	399-404
<i>Eshnazarov Murod Karimovich</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	405-410
<i>Mengliqulov Xayrulla Aliqulovich</i> TALABA QIZLARING SUZISH MALAKA VA KO'NIKALARINI SHAKLLANTIRISHDA DIFFERENSIAL YONDASHUV	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjonovna</i> INGLIZ TILI O'QITISH BO'YICHA IQTISODIYOT TALABALARINING KASB-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH REAKSIYALARI	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI	427-432
<i>Axmedov Akmal Yusufovich</i> OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING MUHIM MEZONLARI	436-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AKTDAN FOYDALANISH	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> TALABALARNING MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	445-449
<i>Эркабоев Ойбек Мухаммаджонович</i> ТЕМПЫ ПРИРОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИФИЧЕСКИХ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ 6 ЛЕТ	450-456
<i>Абатов Жалғасбай Орынбаевич</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИНИ ТАРИХ ФАНИГА БОҒЛАБ ЎҚИТИШ	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINING TA'LIM - TARBIYA JARAYONIGA TA'SIRI	464-468
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGI	469-476
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i> ХИТОЙ ТА'LIM ТИЗИМИНИНГ О'ЗИГА ХОС ЈИНАТЛАРИ	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILIYATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI	484-489
<i>Есанова Гулчеҳра</i> ЁШ ФУТБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ	490-497

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Issue 5 (may, 2024). -500 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

<i>Ismailov Ubaydulla Mamat ugli</i> THE IDEOLOGICAL WORLD OF THE ANCIENT AND MEDIEVAL POPULATIONS OF THE OHANGARON VALLEY (BASED ON MATERIAL SOURCES FOUND AT THE SUYURLITEPA SITE)	16-26
<i>Elmuratov, Bakhodir Abdugapparovich</i> QUESTIONS OF GENESIS OF KELTAMINORA CULTURE.....	27-33
<i>Nafiddinova, Khosiat Ravshanovna</i> FAMILY CEREMONIES AND THEIR COVERAGE IN HISTORICAL LITERATURE	34-37
<i>Eshmominov, Ozodbek Ziyodulla ugli</i> PROGRESS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES: THE CASE OF SURKHAN OASIS (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> DIPLOMATIC RELATIONS OF SULTAN JALOLIDDIN MANGUBERDI WITH THE STATES OF THE MIDDLE EAST AND ASIA MINOR	42-46
<i>Mamatalieva Surayyo Bobomuratovna</i> HISTORIOGRAPHY OF GLASS AND GLASSMAKING	47-52
<i>Dalakyan, Janna Seyranovna</i> CURRENT PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CULTURE YOUTH POSSIBLE SOLUTIONS	53-56

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

<i>Ergashev, Rahmatulla Khidirovich, Uzakov, Jamshid Norboyevich</i> WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY OF THE PILGRIMAGE TOURISM NETWORK	57-62
<i>Achilov, Farkhodjon Shavkatjon o'g'li</i> STUDYING AND ASSESMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN THE AUDIT OF PROVISIONS	63-71
<i>Rakhmatov, Adkham Itolmasovich</i> ANALYSIS OF FOREIGN COUNTRY MODELS OF TRAINING AND EMPLOYMENT OF QUALIFIED PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> SUSTAINABLE TOURISM AS A MARKETING STRATEGY	81-85
<i>Madaminov, Inomjon Ozodovich</i> THE ROLE OF TAXES IN ENSURING INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES	86-93
<i>Abdusalomov, Jahongir O'ktam o'g'li</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING PERSONAL LOANS IN COMMERCIAL BANKS	94-101

<i>Kuliboyev, Azamat Shonazarovich</i> IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES IN STATE MEDICAL ORGANIZATIONS	102-111
<i>Maraimova, Umida Ismailjanovna</i> CONCEPTS DEDICATED TO THE IMPLEMENTATION OF MARKETING PROGRAMS IN ENTERPRISE MANAGEMENT OPERATIONS	112-120
<i>Askarova Sevvara Bakhtiyorovna</i> THE IMPORTANCE OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE ERA OF THE DIGITAL ECONOMY	121-125

09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES

<i>Uroкова Aysuluv Jamoliddinovna</i> AESTHETIC FOUNDATIONS OF ROMANTIC DIRECTIONS IN EASTERN ART OF THE EARLY MIDDLE AGES	126-133
<i>Rizayev, Nodir Sobirovich</i> SOCIO-POLITICAL VIEWS OF BUKHARA'S JADIDS AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY	134-138
<i>Shukrullaeva Gulchehra Nasrullaevna</i> PHILOSOPHICAL ISSUES OF CONCEPTUAL IMPLEMENTATION OF THE PROCESS OF THE MORAL ENVIRONMENT IN THE GENESIS OF PUNISHMENT	139-144
<i>Shokirov Takhirjon Nurmamatovich</i> KEY TOPICS OF PHILOSOPHY OF CULTURE AND ART	145-149
<i>Ulugmuradov, Elyor Saidulloevich</i> THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF MYSTICAL EXPERIENCE IN GNOSEOLOGY	150-154
<i>Ganiyev Sherxon Meytanbayevich</i> FORMS OF MANIFESTING CULTURAL AND SPIRITUAL-MORAL CHOICE IN THE SCIENCE AND PHILOSOPHY OF THE PRESENT PERIOD	155-164

10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES

<i>Dalievna Madina Xabibullaevna, Christian Capone, Satibaldieva Nigora Alimqul qizi</i> THE STUDY OF TERM AND ITS EQUIVALENT CONCEPTS IN TERMINOLOGY	165-178
<i>Chorieva Iroda Kurbonboevna</i> CLASSIFICATION OF ENGLISH AND UZBEK PROVERBS CONTAINING THE NAMES OF MEDICAL PERSONNEL ACCORDING TO DIFFERENT CHARACTERISTICS	179-183
<i>Sharipov, Abdulaziz Akmalovich</i> STUDY ASPECTS OF SPEECH OF GUIDE-INTERPRETERS	184-188
<i>Urinova Tursunoy Urin kizi</i> PERIODS AND WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DRESS DESIGN AND FASHION	189-193
<i>Normatova Shoira Umarovna, Abduraxmanova Mehribon Dustmuradovna</i> METHODS OF TEACHING ARTISTIC LITERATURE IN LANGUAGE EDUCATION	194-199
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> IDEOLOGICAL AND ARTISTIC ANALYSIS IN THE WORKS OF «SIROJUL MUSLIMIN” AND «ARBA'IN”	200-208

<i>Nazarov, Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS	209-213
<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> COLOUR TYPES AND ANALYSIS: SEMANTIC AND STYLISTIC	214-218
<i>Berdieva, Zulfiya Safarovna</i> USE OF ANTHROPONYMS IN GERMAN FAIRY TALES	219-223
<i>Adilova Dilorom Kadirovna</i> DESCRIPTION OF THE SEMANTIC FIELD OF WORDS THAT REPRESENT THE PERSONAL QUALITIES OF A "WOMAN" IN POETIC TEXTS IN UZBEK AND RUSSIAN	224-230
<i>Khasanova Yulduz Mukhtor kizi</i> LITERARY CONCEPTUALIZATION OF THE MOTIF "MORALITY" IN THE TALES ABOUT ANIMALS OF THE EAST AND WEST	231-236
<i>Olimova Khurshida Vaydillaevna</i> STYLISTIC POSSIBILITIES OF NICKNAMES IN ENGLISH AND UZBEK	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> THE ROLE OF AFFECTIVE FACTORS IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION	244-247
<i>Normamatov Farrukh Komiljon ugli</i> THE SIGNIFICANCE OF THE CONCEPT OF GOODNESS IN ENGLISH NATIONAL CULTURE	248-253
<i>Fakhriddin Yakubov</i> CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> ANTONYM IN EDUCATIONAL TERMINOLOGY: ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR PEDAGOGICAL PRACTICE	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN	265-269
<i>Amonova Dilshod Azamatovna</i> THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILDREN'S LITERATURE	270-276
<i>Tukhtaeva Dildora Zokirovna</i> THE STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN INTELLECTUAL ABILITIES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> REALIZATION OF THE ARTISTIC CONCEPT IN OYBEK'S WORKS	282-285
12.00.00 - LAW	
<i>Nodirakhon Abdurakhmanova</i> LEGAL REGULATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND SMART CONTRACTS (COMPARATIVE ANALYSIS)	286-290
<i>Turgunov Murodjon</i> EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO"	291-298

<i>Sultonov Muxsinjon Muqimovich</i> THE CONCEPT OF THEFT OF OTHER PEOPLE'S PROPERTY USING INFORMATION TECHNOLOGY	299-309
<i>Xodjiyev Yunus Muxitdinovich</i> SOME LEGAL ISSUES IN INFORMATION SECURITY	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> CONSTITUTIONAL BASIS AND GUARANTEES OF LABOR LAW	316-330
<i>Nurullayev Shokhrukh Shukhratillaevich</i> DIGITALIZATION AND MODERN TRENDS IN ENVIRONMENTAL LEGAL PROTECTION IN THE CONSTRUCTION FIELD	331-337
<i>Otamirzaev Oybek</i> LEGAL ISSUES OF LIMITING THE USE OF PLASTIC WASTE IN UZBEKISTAN AND FOREIGN EXPERIENCE	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION	342-349
<i>Sharipov Sanjar Sobirovich, Bozorov Azimjon Akhatovich</i> PUBLIC EVENTS FOR THE ORGANIZATION AND HOLDING OF EVENTS TIMELY ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE COMPANY IMPLEMENTATION OF PUBLIC AWARENESS ACTIVITIES ESSENCE, SIGNIFICANCE AND CHARACTERISTIC FEATURES	350-357
<i>Normurodova Behruza Kholmuminovna</i> DIGITAL OPEN SOURCES AND THEIR USE IN DIGITAL FORENSICS	358-366
<i>Nematov Azizbek Golibjon o'g'li</i> THE NATURE AND IMPORTANCE OF THE TASK OF CRIME PREVENTION IN THE PRELIMINARY INVESTIGATION	367-373
<i>Dadaboeva Dilfuza Nurmatovna</i> THE SIGNIFICANCE OF THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENT NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN BUSINESS ACTIVITY	374-378
<i>Urazbayev Laziz Shuhrat ogli</i> ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION	379-383
13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES	
<i>Khudoyberganov Doniyor</i> THE NEED TO DEVELOP THE COGNITIVE COMPETENCE OF YOUNGER STUDENTS	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Khikmatovich</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS THROUGH OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING LANGUAGES	389-393
<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli</i> THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS	394-398

<i>Zakirova Zulkhumor Zairjonovna</i> THE ROLE OF TEACHER QUESTIONING IN DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS A WAY TO INDEPENDENT LEARNING	399-404
<i>Eshnazarov Murad Karimovich</i> IMPROVING PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE HERMENEUTIC APPROACH	405-410
<i>Menglikulov Khairulla Alikulovich</i> DIFFERENTIAL APPROACH TO FORMING SWIMMING ABILITIES AND SKILLS IN FEMALE STUDENTS	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjanovna</i> DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ECONOMICS STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich</i> ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN	427-432
<i>Akhmedov Akmal</i> IMPORTANT CRITERIA FOR PREPARING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION	433-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> USE OF IT IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> FORMING COMMUNICATION COMPETENCES OF STUDENTS	445-449
<i>Erkaboev Oybek Mukhammadzhonovich</i> THE GROWTH RATE OF INDICATORS OF SPECIFIC COORDINATION ABILITIES OF CHILDREN AGED 6 YEARS	450-456
<i>Abatov Jalgasbay Orinbaevich</i> TEACHING FINE ART LESSONS IN CONNECTION WITH HISTORY	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> INFLUENCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION	464-468
<i>Makhmudova Zulfiya Khomitovna</i> ORGANIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY COOPERATION	469-476
<i>Abduvasieva Mahmuda Xamidullo qizi</i> UNIQUE ASPECTS OF THE CHINESE EDUCATION SYSTEM	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> PEDAGOGICAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF MENTAL ABILITIES IN PRIMARY CLASS STUDENTS AND THEIR SOLUTION	484-489
<i>Esanova Gulchehra</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PHYSICAL TRAINING OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS	490-497

Received: 22 April 2024

Accepted: 1 May 2024

Published: 10 May 2024

Article / Original Paper

EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO"

Turgunov Murodjon

Director of the State and Law Institute of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan,
Doctor of Legal Sciences, Associate Professor

Abstract. In this article, the concept, essence, types and responsibility for crimes against human relations and morals in "Avesta" are highlighted. Also, in the article, we can see how in the "Avesta" crimes against morality and the punishment system for them are presented in a sequence based on coherence, as well as a comparative analysis of the crimes that correspond to our national legislation in this regard.

Key words: crime against morals, good opinion, ordalia, visparad, dualism, vandidod.

“АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ

Турғунов Муроджон Турсунбоевич

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Давлат ва ҳуқуқ институтининг
директори, юридик фанлар доктори, доцент

Аннотация. Ушбу мақолада “Авесто”да инсонлар ўртасидаги ўзаро муносабатларга ҳамда одоб-ахлоққа қарши жиноятларнинг тушунчаси, мазмун-моҳияти, турлари ва улар учун жавобгарлик ёритилган. Шунингдек, мақолада “Авесто”да шахсларнинг ўзаро муносабатларидаги ҳамда ахлоққа қарши жиноятлар ва улар учун жазо тизими узвийлик асосида кетма-кетликда қандай келтирилганлигини ҳамда бу борадаги миллий қонунчилигимизга тўғри келадиган жиноятларнинг қиёсий таҳлилини кўришимиз мумкин.

Калит сўзлар: ахлоққа қарши жиноят, яхши фикр, ордалия, виспарад, дуализм, вандидод.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N43>

Кириш. Қадимги аждодларимиз ҳақиқат, яхшилик, ёмонлик, адолат, ҳақсизлик, чин, ёлғон, гўзаллик, хунуқлик кабиларни англаш ва уларга муносабатда реал ҳаёт, табиат ва албатта ўз қалблари билан ўта зич ва яқин алоқада бўлганлар. Аввало, оддий ёруғлик ва қоронғуликнинг эзгулик ва разолат ҳақидаги фалсафий-ахлоқий тимсолга айланиб, яхшилик ва ёмонликнинг эстетик меъёрига айланиши узоқ ўтмишда ўлкамизда яратилган юксак цивилизациянинг маънавий асосларини ташкил этган. Ушбу маънавий дунё милoddан аввалги II минг йиллик давомида ибтидоий даврлардан бошлаб йиғилган маънавий тажрибалар, ҳаётнинг ибрат дурдоналари жамланган ва тизимга тушира бошланди. Ниҳоят, илк давлатчилик ижтимоий-иқтисодий жараёнларининг мафкуравий, фалсафий, эстетик асослари сифатида “Авесто” китобида мужассам бўлди [1].

Муҳокама. Зардуштийлик таълимотига кўра, ёлғон гапириб гувоҳлик бериш, бировни алдаш гуноҳ, яъни жиноят ҳисобланган: “Ёлғон гапириб тирик қолгандан кўра, рост гапириб ўлган яхши”, дейилади “Авесто”да.

Зардуштийлик таълимотида ростлик ва ҳақиқат учта маънавий-ҳуқуқий таянчга асосланади: эзгу фикр, эзгу калом (сўз), эзгу амал (иш). Зардушт давлатни адолатли қонунлар асосида бошқариб, бу учликка амал қилган киши ёлғончилик ва адолатсизлик пешвоси Ахриман (Анхура-Ману)нинг мағлубиятга учрашига ишонса, қалби ҳаддан зиёда покиза бўлади, деб уқтиради: “Мен яхши фикр, яхши сўз, яхши ишга шон-шавкат бахш этаман. Мен яхшиликдан иборат Ахура Мазда қонунига шон-шавкат бахш этаман”.

Демак, “Яхши фикр”, деганда илоҳий қонун руҳидаги яқин кишисига меҳрибон бўлиш, муҳтожларга кўмаклашиш, ёвузликка қарши курашишга доим тайёр туриш, кишиларнинг бахт-саодати учун ҳаракат қилиш, аҳиллик ва дўстлик, тотувликда яшашга интилиш каби ниятлар ва фикрлар мусаффолиги тушунилган. Яхши ниятли киши дарғазаб бўлмайди ва жаҳолатга берилмайди. Агар жаҳолатга берилса инсон яхши ниятини йўқотади, бурч ва адолат ҳақида ўйламай, ножўя ҳаракатлар қилиши мумкин.

Зардушт таълимотининг муҳим томони шундаки, у ижтимоий тузумга қарши курашиш имкониятини, бунда ҳам руҳ, ҳам инсон ўз йўлини танлаш лозимлигини баён этади. Мазкур ғоя буюк “Шоҳнома”да ҳам ўз аксини топган [2].

Ахура Мазда яратган қонунларга кишилар қатъий амал қилсалар, ҳақиқат (адолат) ва эзгулик ёвузлик устидан тантана қилиб бораверади, дейилади. Мамлакат хавфсизлигини сақлаш учун, Ахура Мазда қонунларига садоқатли, адолатли, сўзи эзгулик бўлганга покдомонларга, хушхулқ ростгўйларга ҳомийлик қилиб, ёвузлик, ўғирлик ва ҳасад қилган кишиларни Олий Тангри қаҳрига гирифтор бўлишдан огоҳлантиради:

“Мадҳ этаман эзгу фикрат, эзгу каломни,
Эзгу амал ила эзгу фикрат, эзгу каломни,
Эзгу амални жамий эзгу фикратни,
Эзгу калом, эзгу амалга бағишлайман,

Жумладан ёвуз фикрат, ёвуз калом ва ёвуз амаллардан юз бураман” [3]. “Авесто”да таъкидланганидек, инсон ўлимдан сўнг ўтказиладиган ҳисоб-китобда раббоний зот Рошну марҳумнинг эзгу ва ёвузлик ишларини адолат тарозисида салмоқлаб тортиб кўради. Тарозининг бир палласига марҳумнинг ҳаётлигидаги эзгу фикр, эзгу калом ва эзгу амаллари, яхшилик ва ҳалол ишлари, бошқасига эса ёвузликлари қўйилади. Эзгулик оғирлик қилса, марҳум руҳи арши аълога – жаннатга кўтарилади, ёвузлик палласи оғирлик қилса – дўзахга тушади. Шу жиҳатдан Ахура Мазданинг адолатли қонунларида раббоний зот Митрани улуғлаш, эзгулик қилиш талаб этилади:

“Биз Митрага топинамиз,
У сўзида собитларни,
Лафзи ҳалол кимсаларни,
Фалокатдан сақлағайдир.
Ҳалокатдан сақлағайдир” [4].

Агар уй эгаси, уруғ оқсоқоли, қабила бошлиғи ва мамлакат сардори ёлғончи бўлса, ғазабланган Митра оилани, уруғни, қабилани, мамлакатни ва уларнинг бошлиқларини ҳам бутунлай йўқ қилади:

“Шафқатсиздир гар кимда-ким,
Ёлғончидир, субутсиздир” [5].

“Авесто” да кишиларнинг ўзаро муомала ва муносабатларида берилган ваъданинг устидан чиқиш, мажбурият ва қасамига содиқ қолиш одатий қонун ҳисобланганлигини кўрамиз. Агар қасам ичиб аҳд қилган киши ўз аҳдини бажармаган ёки бузган бўлса, даъвогар ўз ҳақлигини исботлаш учун процессуал нормалардан, яъни Ордалия (синаш ва жазоланиш)дан фойдаланган. Адолатли суд қилиш учун Ордалиянинг 33 усули мавжуд бўлиб, агар сўз қасами бузилса, сув билан синаш, агар шартномага оид бўлса, ўт билан синаш жараёнида, айбдорга ўзининг ҳақлигини исботлашга имкон берилган [6].

Зардуштийлик дининг асосида руҳнинг абадийлиги ва моддийликнинг ҳаётлигини тан олиш, эзгу моддий борлиқни асраш, ривожлантириш, маънавий камолотга интилиш, гўзалликни руҳ ва танга сингдириш ғояси етакчидир. Аммо бу жараён нур ва зулмат, ҳаёт ва ўлим, адолат ва адолатсизлик, яхшилик ва ёмонлик, гўзаллик ва хунуқлик, эзгу фикр ва ёвуз ният ўртасидаги азалий курашдан иборат. Бу кураш эса, абадий эмас. У инсоният имонининг камолот нуқтасида эзгулик ғалабаси билан тугайди. Ахриман ва унинг ёвузликлари ҳамда бунга хизмат қиладиган барча қора кучлар барҳам топади. Оламда тана ва жон (руҳ)нинг қарама-қаршилиги бор, одам ахлоқи эса яхши ва ёмон хулқ-одатлар курашувидан иборат. Олам ва одам ҳаёти қарама-қарши томонлар ва улар ўртасидаги зиддиятлар туфайли ўзгаради, ривож топади. Зардушт таълимотича, оламда ёвузлик, ёмонлик бўлмаслиги учун одамлар иймон-эътиқодли, инсофли ва диёнатли бўлиши керак. Шунда эзгулик ёмонлик устидан ғалаба қозонади, жамиятда адолат, ҳақиқат қарор топиб, одам эркин ва фаровон яшайди [7].

Зардуштнинг буюк хизмати шундаки, у динни том маънодаги маънавий-ахлоқий асосга қурди. “Зардушт, – деб ёзади доктор Ризоий, – дунё тарихида мазҳабни сеҳру жодугарликдан, зоҳирий удум ва маросимларни кўр-кўрона бажаришдан, мавҳумлик ва хурوفотдан халос қилган ва уни ахлоқ поясида устувор этган биринчи шахсдир” [8]. Ҳақиқатда ҳам у ахлоқ меъёрини ҳаётнинг мезони деб билди ва баний башарга яхши иш ва яхши хулқу амал оламни ҳам, одамни ҳам безайди, деб тушунтирди. Инсон аслида озод ва эркин, унинг яшаши, руҳияти, ижодий интилиши меҳнатига ҳамроҳ ва пайваст бўлади. Бу дин тарафдорлари дунёдаги барча мазҳабларга, эҳтиром билан қарайдилар, ўзга диндагиларнинг иззат-нафсини эъзозлайдилар. Зероки, маздапарастликда инсоннинг қадр-қиммати, мартабаси назру ниёзи ва қурбонлик қилиши билан эмас, жаҳолат ва зулмга мардонавор қарши кураши, амалда собитқадамлиги билан белгиланади. Зардушт ваъзларидан бирида ўқиймиз: “Эй, ватандошларим! Эй, маздапарастлар, қариндош-уруғларим! Ахурамаздо эҳсон ва хушбахтликка етмоқ учун ягона Тангрига юзланинг! Эй, парвардигор, ҳаммамиз сенинг номаларингнинг пайғамбарлари бўлайлик. Сенинг ва сен кўрсатган тўғри йўл душманларини ўзимиздан йироқлаштирайлик”. Эй, девпараст гумроҳлар! Сиз ва ҳамроҳларингиз фикри бузуқ ва қалби қора гуруҳларсиз. Сизлар кўпдан бери етти иқлимда бадхулқликни тарқатиб келмоқдасиз. Сизлар бадбинлик билан ном қозонгансиз ва танилгансизлар” [9]. “Эй, Ахурамазда! Гумроҳлар ва ёлғонпарастлар халқнинг ростлик сари боришларини истамайдилар ҳамда уларнинг ўз юрти ва шахрини обод қилиши йўлидаги заҳматдан қайтаришни истамайдилар. Уларнинг қилмиши қабоҳат ҳамда вайронгарчиликдан иборат. Кимда ким руҳан ҳамда жисман уларга қарши оёққа турса, рост йўл ва

Ахурамаздо дини томон қадам қўяди”. Бундай таъкиду даъватлар хотлар ҳақидаги Виспарадда бот-бот учраб туради.

Зардушт фалсафасининг асосий жиҳатларидан яна бири ҳақиқатпарастлик ва маърифатпарварликдир. Шунинг учун хотлар бошдан охиригача дониш ва маърифат зиёси билан йўғрилган. Унингча, инсон ҳар жиҳатдан билимли бўлмоғи, жаҳонни тўғрилиқ билан танимоғлигини идрок этмоғи даркор. У яхшини ёмондан, гўзалликни хунукдан, сарани носарадан, покни нопокдан, донони нодондан ажрата билмоғи даркор. “Инсонни ҳирадманд, тилу забонли қилиб яратган Тангрига олқишлар бўлсин! У инсонни ёмонликка қарши курашсин, уни нест-нобуд этсин, деб барча мавжудотга раҳбар ва сарвар этди”. Шуниси характерлики, янги дин пешвоси қишиларни ҳамиша ростлик ва тўғрилиқ йўлини тутишга ундар экан, инсон ҳаёти ва юрт равнақини таназзулга элтадиган ёлғон ва қинғир иш тарафдорларига қарши дадил курашга чақиради. Хотларда яна ўқиймиз: “Ёлғон тарафдорлари одамларни ростлик сари интилишларига йўл қўймайдилар. Улар кишиларнинг ўз тирикчилигини ривожлантиришга, шаҳару қишлоқларини ободонлаштиришга тўсқинлик қиладилар. Бундайларнинг иши тескари ҳамда вайронагарчиликдан иборатдир. Эй Мардум! Фирибгарлар сўзига асло қулоқ солманг. Чунки улар ростлик тарафдорларининг душманидир. Жаҳон ободлиги учун курашиш лозим. Уни дурустлик билан нигоҳбонлик қилиш зарур. Оламни рўшнолик сари элтмоқ барча бандалар учун фарздир” [10].

Зардуштийлар ақидасича, инсон пайдо бўлгандан бери одамзод андишасида икки гавҳар пайдо бўлган, бири андишада гуфтору кирдорда яхшилик бўлса, иккинчиси андишада, кирдору гуфтордаги ёмонликдир. Доно ана шу гавҳардан яхшиликни интихоб этади, нодон эса, ёмонликни танлайди. Ана шу икки гавҳар бир-бирига пайваст бўлганда, борлиқ ва йўқлик, ҳаракат ва сукунат пайдо бўлади. Натижада ёмонлик ва таназзулга бадҳоҳлар тарафдорлик қилса, мавжудият ва беҳрўзликни яхшилик тарафдорлари қўллашади.

Шунинг учун барча одамлар “андешаи нек”, “гуфтори нек” ҳамда “кирдори нек” га юз тутиб, “андешаи бад”, “кирдори бад” ва “гуфтори бад”дан юз ўгириб яшамоқлари, бирининг ҳамиша барқарорлигини, иккинчисини эса маҳкумлигини таъминлаш учун курашмоқлари зарур. Зероки уларнинг бирида одам олам камолоти инъикос этса, иккинчисида инсон ва ҳаёт разолати намоён бўлади. “Авесто”да ана шу мезоннинг назарий ва амалий жиҳатларининг мукамал таснифи берилган ҳамда ҳар бир маздапарастнинг ҳаётида, ишида ва амалда уларни бажариш, ахлоқ меъёрларига риоя қилиш йўл-йўриқлари кўрсатилган:

1. Андешаи нек: Тангрининг ягоналигига ишонмоқ, имонда собитлик, таваккул, қаноат, хайрихоҳлик, меҳрибонлик, ҳақ танимоқ, сулҳгўйлик, кечиримли бўла билиш, ошночилик, шижоатлилик, раҳмли ва муруватли бўлмоқ, поктийнатлик, инсоф, хушхулқилик, беозорлик, очикюзлик, эҳсонлилик, нафсни чегаралаш, касб ва илмни севмоқ, масъулиятлилик ва ҳақиқатпараст бўлмоқдан иборат;

2. Гуфтори нек : ягона Тангрига ҳамду-сано айтмоқ, тўғри сўзлик, аҳдида собитлик, ҳақгўйлик, салом ва таъзимда бўлмоқ, тўғри ва рост гувоҳлик бермоқ, ширин каломлик, ўйлаб, синаб гапирмоқ, рост қавмликдан иборат [11].

3. Кирдори нек : Тангри ва пайғамбар буюрган фарз ва суннатларга сўзсиз итоат этмоқ ҳамда уларни бажармоқ, яхши ишлаш, омонатга хиёнат қилмаслик, ожизларни

қўллаш, серғайрат бўлмоқ, ота-она ва устоз ҳукмига фармонбардор бўлмоқ, халқ учун, Ватан учун хизмат қилмоқ, меҳмондўстлик, парҳезкорлик, ёмон ишлардан юз ўгирмоқ, меҳрибонлик, инсонпарварлик, жамият қонунларига итоат этмоқ, ўтганларни эсда тутиш, ҳақиқатталаб бўлмоқ, беморлар ҳолидан хабар олиб турмоқ, муҳтожларга ёрдам бериш, ўз иши ва касбига меҳр қўйиш, адолатли бўлмоқдан иборатдир.

1. Андешаи бад: Хурофотпарастлик, Тангрини танимаслик, куфр, ғурур, бадхоҳлик, душманчилик, ҳақиқатга ишонмаслик, ҳадиксираш, жангарилик, суқ кўзлик, тошбағрилиқ, инсофсизлик, ҳасад, ғаразгўйлик, нафс бандаси бўлмоқ, ҳасислик, дилсиёҳлик, вафосизлик, бадхулқлик, иши ва касбига масъулиятсизлик, нодонлик, парҳезни билмаслик, баҳона талаб бўлмоқ, шаккоклик, гиналик, найрангбозлик, ғафлатга берилмоқдан иборат.

2. Гуфтори бад: Тангрини унутмоқ, ёлғончилик, туҳматчилик, ёлғон гувоҳлик бермоқ, вафосизлик, ваъдада турмаслик, куфр айтмоқ, ноҳақлик, қасамхўрлик, аччиқзабонлик, ўйламай гапирмоқ, нотўғри ҳукмга келмоқдан иборат.

3. Кирдори бадни эса қуйидагилар ташкил этади: худо ва пайғамбарга итоат этмаслик, танбаллик ва ишёқмаслик, ўғрилиқ, қотиллик, кишига озор етказиш, таъмагирлик, ситамгарлик, ҳунарсизлик, билимсизлик, омонатга хиёнат, ҳаромхўрлик, қасд олиш, маккорлик, шошқалоқлик, золим ва бадхоҳларни қўллаш, норавонлик, бадахлоқлик, заифозор бўлмоқ, бузғунчилик ва бошқалар [12].

Ҳаёт, ахлоқ ва маънавиятнинг ана шу мезонларининг барча жиҳатлари Ҳотларда, Зардушт ваъзларида, пайғамбарнинг Тангри билан руҳий мулоқотлари меърож воқеасида ўз аксини топган, мусбат жиҳатлар зардуштийларнинг кундалиқ бажариладиган вазифалари сифатида уқтирилиб, манфий нуқталардан парҳез қилишга даъват этилган. Зардушт ақидасича, ҳар бир инсоннинг қалби пок бўлиб, хулқи хуш бўлса, ҳунар ва илм эгаллаб, бирон ижтимоий фойдали меҳнат билан шуғулланиб, ризқи рўзи ҳалол бўлса, унинг амали чин бўлади.

“Авесто”да ахлоққа қарши жиноятлар сирасига баччавозлик, фоҳишабозлик, эрхотин хиёнатлари киритилган. Бунда зардуштийликдаги дуалистик даврнинг ахлоқий принциплари ёрқин намоён бўлган [13].

С.П. Толстовнинг “Дуализм” сўзи билан боғлиқ мулоҳазалари қизикарли: “Қадимги Хоразм шаҳар ва қишлоқларининг “дуал тарзида тузилганлиги (яъни, иккига бўлинганлиги), шубҳасиз, “дуал уруғлилик тузуми” анъаналари яхши сақланиб қолганлигидан дарак беради, бу зардуштийлик дини дуализмининг келиб чиқиши учун асос бўлди” [14].

Умуман, зинокорлик ва баччавозликдек қабиҳ (жиноят)га йўл қўйган одам зардуштийлик қонун-қоидаларига мувофиқ ҳеч қандай далил-исботсиз ва гувоҳсиз ҳамда Олий қоҳиннинг ҳукмисиз ўлим жазосига буюрилганлиги айни ҳақиқатдир. Бундай гуноҳқорни ўлдирган кимсанинг гарданида энг катта гуноҳи бўлса-да, у авф этилган. Жумладан, зинокор ва баччавоз одамга қуйидаги жазо турлари қўлланилган:

“– Эй, оламни яратган Зот! Эй, Ҳақиқат!

Агар бир эр бошқа бир эр билан зўрлик асосида баччавозлик қилса, жазоси қандай бўлади?

Аҳура Мазда жавоб берди:

– Аспаҳиқ-ашатра ва саравушу-чарана қамчинлари билан саккиз юз мартадан саваланади.

– Эй, оламини яратган Зот! Эй, Ҳақиқат!

Агар бир эр бошқа эр билан келишган ҳолда баччавозлик қилса, жазоси нечук, товони қандай ва бу булғанч гуноҳдан у пок бўла оладими?

Ахура Мазда жавоб берди:

– Бундай гуноҳ оқланмайди ва унга ҳеч қандай товон ҳам йўқ... [15].

“Авесто” да яна қуйидагиларни ўқиймиз:

“Мен – Ахура Мазда – яратган тўққизинчи сарзамин ва гўзал юрт Гўргондаги Хниктадир.

Шундан сўнг, бутун борлиғи ажал билан йўғрилган Аҳриман келдида кечирилмас гуноҳ бўлган “баччавозлик”ни яратди [16].

Баччавозлик – “Авесто”нинг форсча матнида “кун варзий” деб олинган бу истилоҳнинг ўзбекча шакли вульгар маънони англатади. Ҳамма давру замонларда жамиятнинг қаттиқ норозилигига сабаб бўлган бу қабих одат бундан уч минг йил бурун дунёга келган “Авесто”да ҳам энг чиркин ҳодиса сифатида қораланади. Масалан, “Авесто”нинг “Вандидод” қисми саккизинчи фаргардининг 31–32 бандида шундай дейилган:

– Эй, оламини яратган Зот! Эй, Ҳақиқат!

Дев ким?

Девпараст ким?

Девларнинг эркак ҳамхонаси ким?

Мода дев ким?

Ўз ботинида дев асраган ким у?

Ким у бутун ҳаёти давомида дев кабидир?

Ким у ўлимидан бурун девсиёҳдир, ўлимидан кейин эса девнинг ўзи каби?

Ахура Мазда жавоб берди: – Бир эр бошқа бир эр билан баччавозлик қилса ёхуд бир эр бошқа эрнинг ўзи билан баччавозлик қилишига изн берса девдир.

У девпарастдир.

У девларнинг эркак ҳамхонасидир.

У девларнинг урғочи ҳамхонасидир.

У урғочи девдир.

Ўз ботинида дев асраган удир.

Ўша бутун ҳаёти давомида девдек яшаган.

Ўшадир ўлимидан бурун дев каби, ўлимидан сўнг девга айланган зот.

Шудир бир эр билан баччавозлик қилган эрнинг ёхуд ўзи билан бир эрнинг баччавозлик қилишга изн берган кимсидир. Яъни бундай гуноҳкор ҳеч қандай ҳакамнинг дастурисиз ўлдирилади. Гуноҳкорни ўлдирган кимсанинг гарданидаги энг буюк гуноҳи ҳам соқит қилинади [17].

Эркакнинг эркак билан жинсий алоқа қилиши жорий қонунчиликда бесоқолбозлик деб номланиб, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 120-моддаси билан жинсий жавобгарлик белгиланган. Унга кўра, бесоқолбозлик – эркакнинг эркак билан жинсий эҳтиёжини қондиришга қаратилган ҳар икки томоннинг ихтиёрий ҳаракатларидир.

Ўзбекистон Республикаси жиноят қонунчилигига асосан бесоқолбозликда зўрлик ишлатиш, қўрқитиш ёки жабрланувчининг ожизлигидан фойдаланиш аломатлари

мавжуд бўлса, айбдорнинг қилмиши жинсий эҳтиёжни зўрлик ишлатиб, ғайритабиий усулда қондириш (Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 119-моддаси) бўлиб ҳисобланади.

Таҳлил этилаётган жиноятнинг объекти жинсий алоқаларнинг қарор топган тартиби ҳисобланади.

Бесоқолбозлик объектив томондан эркакнинг эркак билан жинсий эҳтиёжини ихтиёрий қондиришидан иборатдир. Жиноят жинсий алоқа бошланган дақиқадан эътиборан тугалланган, деб эътироф этилади.

Субъектив томондан жиноят тўғри қасд билан содир этилади.

Бесоқолбозликнинг иштирокчиларидан бири ўн олти ёшга тўлмаган бўлса, иккинчи иштирокчининг қилмиши унинг фаол ёки пассив роль ўйнаганидан қатъи назар, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 128-моддаси (ўн олти ёшга тўлмаган шахс билан ғайритабиий усулда жинсий алоқа қилиш)да кўзда тутилган айблов билан айбланади.

Бесоқолбозликнинг субъекти ўн олти ёшга тўлган, ғайритабиий жинсий алоқа (баччавозлик)нинг фаол ҳам пассив қатнашчиси бўлган шахс ҳисобланади [18]. Шундай қилиб, гомосексуализм (баччавозлик) ўтмишда ҳам ҳозирда ҳам энг оғир ахлоқий жиноят ҳисобланган ва авесто жамиятида ўлим жазоси билан жазоланадиган ягона ахлоқий жиноят ҳисобланган [19].

Шундай қилиб, зардуштийликда дуализм барча мавжуд нарсалар истисносиз эзгуликка ёки ёвузликка тегишли деб тақсимланган ҳолда амал қилади деб эътироф этилган. Бироқ илк зардуштийликдан фарқ қилган ҳолда эзгулик ва ёвузликка ушбу тегишлилик бирор-бир тузатишни истисно этувчи детерминистик тус ола бошлаган. Бинобарин, ушбу мавжудотларнинг эркин танлаш қобиляти ҳам қатъий детерминистик тус ола бошлаган: улар азалдан эзгуликка ёки ёвузликка дастурланган бўлиб чиққан; уларнинг “ирода эркинлиги” эзгулик ва ёвузлик ўртасида танлашда эмас, балки уларга азалдан топшириқ берилган ахлоқий дастур бўйича йўл танлашда амалга оширилган [20].

Авесто жамиятида мавжуд бўлган онаси, синглиси-опаси ёки қизи билан яқин қариндошлик никоҳлари, аксинча, гарчи, тадқиқотчилар амалда унча кўп намоён бўлмаган деб ҳисобласалар ҳам диннинг хизмати деб ҳисобланган [21].

Хулоса. Юқоридаги таҳлиллардан кўришиб турибдики, “Авесто”да жиноят ва жазо масалалари ҳар томонлама тартибга солинган. Бизнинг фикримизча, руҳоний ҳакамларнинг динга эътиқод қилувчилар сони кўпайиши ва жамоанинг этник софлиги сақланиб қолиши ҳақида ғамхўрлик қилиши бунинг сабаби ҳисобланади. Шунинг учун “Авесто”нинг “Вандидод” қисми тўртинчи фаргарди 47-бандида “кимнинг хотини бўлса, у хотинсиз ва дунёдаги фарзандсиз ўтаётган кимсадан яхшироқдир” дейилади. Бундан ташқари, ёрдам кўрсатмаслик ҳам қаттиқ жазоланадиган ахлоқий жиноят ҳисобланган. Шу нуқтаи назардан Ўзбекистон Республикаси жиноят қонунларининг ривожланиш тарихини бевосита мамлакат тарихи билан узвий боғлиқликда кўриб чиқиш лозим. Ўзбекистоннинг тўла давлат мустақиллигига эришиши, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг янги Конституциясида демократик республиканинг ижтимоий тизимига оид вазифаларнинг қайд қилиниши, ўз навбатида, республикамиз жиноят

қонунларнинг ривожланиши тарихи масаласига ҳам асосий диққат-эътиборни жалб қилишни талаб қилади.

“Авесто”да кўриб ўтилган шахслар ўртасидаги муносабатлар билан боғлиқ жиноятлар ва одоб-ахлоққа қарши содир этилган жиноятларга берилган жазодан кўзланган мақсад адолатли ҳукм чиқариш учун ҳам асос ҳисобланади, жиноятларнинг олдини олишнинг муҳим воситаси бўлиб хизмат қилади, бу эса жиноят содир этган шахсларни тузалиш йўлига кириши учун асос бўлади десак муболаға қилмаган бўламиз.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Маҳмудов Т. “Авесто”да фалсафий, ахлоқий-эстетик қарашлар // “Авесто” ва унинг инсоният тараққиётидаги ўрни. – Тошкент–Урганч, 2001. – Б.11.
2. Жабборов Исо. Юксак маъданият ва ноёб маънавият маскани (тарихий этнографик лавҳалар)/ Исо Жабборов; маъсул муҳаррир А.Р.Мухаммаджонов; С.П.Толстов номидаги Эллиққала тарих-архиология музейи. – Т.: «O`zbekiston» 2012. – Б.79.
3. Авеста: Избранные гимны / Пер. с авест. и коммент. проф. И. М. Стеблин-Каменского; Предисл. проф. В. А. Лившица. – Душанбе: Адиб, 1990. – С. 12.
4. Авеста: Избранные гимны / Пер. с авест. и коммент. проф. И. М. Стеблин-Каменского; Предисл. проф. В. А. Лившица. – Душанбе: Адиб, 1990. – С. 59.
5. Авеста: Избранные гимны / Пер. с авест. и коммент. проф. И. М. Стеблин-Каменского; Предисл. проф. В. А. Лившица. – Душанбе: Адиб, 1990. – С. 60.
6. Бобоев Ҳ., Дўсжонов Т., Ҳасанов С. “Авесто” – Шарқ халқларининг бебаҳо ёдгорлиги. ТМИ. – Т., 2004. – Б.20.
7. Облоқулов С. “Авесто”нинг фалсафий таҳлилига доир // “Авесто” ва унинг инсоният тараққиётидаги ўрни. – Тошкент–Урганч: “Фан”, 2001. – Б.14.
8. Ҳомидов Ҳамиджон. “Авесто” файзлари / Илмий муҳаррир: Н. Комилов. – Т.: А. Қодирий номидаги халқ мероси нашр., 2001. – Б.29.
9. Ўша асар. –Б. 29–30.
10. Ҳомидов Ҳамиджон. “Авесто” файзлари / Илмий муҳаррир: Н. Комилов. – Т.: А. Қодирий номидаги халқ мероси нашр., 2001. – Б.30.
11. Ҳомидов Ҳамиджон. “Авесто” файзлари / Илмий муҳаррир: Н. Комилов. – Т.: А. Қодирий номидаги халқ мероси нашр., 2001. – Б.31.
12. Ҳомидов Ҳамиджон. “Авесто” файзлари / Илмий муҳаррир: Н. Комилов. – Т.: А. Қодирий номидаги халқ мероси нашр., 2001. – Б.31–32.
13. Саидов А. “Авесто” – Ўрта Осиё сиёсий-ҳуқуқий тафаккурининг асосий манбаи // “Авесто” ва унинг инсоният тараққиётидаги ўрни. – Тошкент-Урганч: “Фан”, 2001. – Б.9.
14. Авесто. Тарихий-адабий ёдгорлик. Асқар Маҳкам таржимаси. - Т.: “Шарқ”, 2001. - Б.119. Маҳмудов Т. “Авесто” ҳақида. – Т.: “Шарқ”, 2000. –Б. 11.
15. Авесто. Тарихий-адабий ёдгорлик. Асқар Маҳкам таржимаси. – Т.: “Шарқ”, 2001. – Б.139.
16. Ўша ерда. –Б. 108.
17. Авесто. Тарихий-адабий ёдгорлик. Асқар Маҳкам таржимаси. – Б.139.
18. Рустамбоев М. Х. ва бошқ. Жиноят ҳуқуқи. – Б.106.
19. Ртвеладзе Э. В., Саидов А. Х, Абдуллаев Е. В. Қадимги Ўзбекистон цивилизацияси: давлатчилик ва ҳуқуқ тарихидан лавҳалар. –Б. 218.
20. Ртвеладзе Э. В., Саидов А. Х, Абдуллаев Е. В. Қадимги Ўзбекистон цивилизацияси: давлатчилик ва ҳуқуқ тарихидан лавҳалар. – Б.179.
21. Гамбаров С. Г. Политические и правовые идеи в Авесте. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Баку, 1992. – С. 15–17.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).